МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

Ю. В. Лесик, А. А. Телендій
Бюджетно-фінансове забезпечення політики продовольчої безпеки держави в умовах невизначеності *144*

О. Л. Донченко, А. А. Телендій
Фінансові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки в державному управлінні в умовах невизначеності *147*

М. М. Брендак, А. А. Телендій
Прогнозування продовольчих ризиків як інструмент стратегічного публічного управління в умовах невизначеності *150*

І. М. Капеліста
Роль державної політики у забезпеченні продовольчої безпеки на засадах сталого розвитку *153*

О. О. Мухін
Публічноприватне партнерство у розвитку нерухомості як інструмент мінімізації ризиків продовольчої безпеки *155*

М. А. Андрєєв
Соціальна інвестиційна політика як механізм відновлення людського капіталу та підвищення продуктивності економіки в Україні *157*

Є. Я. Черняк
Чорноморська зернова ініціатива: можливості та обмеження міжнародного забезпечення продовольчої безпеки в умовах війни *159*

О. П. Денега
Аналіз ризиків та фінансово-маркетингові інструменти забезпечення продовольчої безпеки в умовах невизначеності *162*

Т. М. Купріянова, Н. В. Макарчук, В. М. Мирончук
Вплив способів зберігання на тривалість періоду спокою мікробульб різних сортів картоплі *164*

О. П. Пікіч, О. В. Вишневська
Економічна ефективність комплексного застосування агротехнічних заходів у технології вирощування насіннєвої картоплі *166*

О. В. Вишневська, І. В. Левківський
Економічна ефективність виробництва насіннєвої картоплі за використання рістрегуляторів рослин *169*

Н. В. Писаренко, М. М. Фурдига, Н. А. Захарчук, Т. М. Олійник
Селекційний потенціал картоплі як стратегічний ресурс продовольчої безпеки в умовах воєнного стану та кліматичних змін *171*

Н. М. Маньковський
Ризик-орієнтоване управління продовольчою безпекою територіальних громад в умовах невизначеності *174*

4. Публічне управління продовольчою безпекою в Україні під час війни. *Вісник Херсонського нац. технічного ун-ту*. 2023. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/download/28/26/52
5. Продовольча безпека: світові тенденції та можливості агропродовольчого комплексу України: монографія. Київ: НУБіП, 2022. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u317/2022_monografiya_prodovolcha_bezpeka.pdf
6. Напрями забезпечення продовольчої безпеки України в умовах російсько-української війни. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 1(44). URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/1/4.pdf

Ю. В. ЛЕСИК
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

А. А. ТЕЛЕНДІЙ
канд. наук з держ. упр., доцент кафедри ННІУЕБ

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Бюджетно-фінансове забезпечення є основним інструментом реалізації державної політики продовольчої безпеки, оскільки саме через бюджетні ресурси, податкові стимули, кредитні механізми та міжнародну фінансову допомогу держава впливає на виробництво, доступність, якість та стабільність продовольства. В Україні, де продовольча безпека залишається елементом національної безпеки в умовах тривалої війни, руйнування інфраструктури, мінування земель та енергетичних криз, ефективне бюджетно-фінансове забезпечення набуває критичного значення [1].

Бюджетно-фінансове забезпечення розуміється як система планування, розподілу, використання та контролю державних та залучених коштів, спрямованих на досягнення цілей продовольчої безпеки (наповнення внутрішнього ринку, економічна доступність, стійкість систем). Актуальність теми посилюється обмеженістю власних бюджетних ресурсів, високою залежністю від міжнародної допомоги та необхідністю максимальної ефективності кожного гривня в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Метою даних тез є проаналізувати сучасний стан бюджетно-фінансового забезпечення політики продовольчої безпеки України, ключові інструменти та напрями його вдосконалення.

Бюджетно-фінансове забезпечення політики продовольчої безпеки базується на принципах [2]:

- пріоритетності — продовольча безпека як захищена стаття видатків у воєнний період;
- цільової спрямованості — кошти повинні йти на конкретні ризики та завдання;
- ефективності та результативності — максимальний ефект на одиницю витрат;
- прозорості та підзвітності — публічний контроль за розподілом та використанням;
- гнучкості — можливість швидкого перерозподілу в умовах кризи.

Нормативно-правова основа включає [3]:

- Стратегію продовольчої безпеки України на період до 2027 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р);
- Бюджетний кодекс України;
- Закон України "Про Державний бюджет України" на відповідний рік;
- Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України";
- постанови КМУ щодо розподілу дотацій, компенсацій, спеціальних фондів.

Система інструментів охоплює такі ключові групи [4]:

• прямі бюджетні видатки: дотація на гектар оброблюваних земель (особливо для деокупованих та прифронтових регіонів); компенсація витрат на пальне, мінеральні добрива, насіннєвий матеріал, електроенергію для тепличних господарств; фінансування програм шкільного харчування, дитячого харчування, соціальних продуктів;

• спеціальні бюджетні програми та субвенції: програма "Доступні кредити 5–7–9 %" (часткове відшкодування відсоткової ставки); грантові програми для малих фермерів, садівництва, тваринництва, переробки; субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на програми продовольчої стійкості громад;

• податкові та митні стимули: зниження ставки ПДВ на окремі продукти та сільгосптехніку; звільнення від ПДВ та мита на імпорт добрив, насіння, ЗЗР у кризові періоди; податкові канікули або пільги для аграріїв у прифронтових регіонах;

• кредитно-гарантійні механізми: Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві; державні гарантії за кредитами та аграрними нотами; пільгове кредитування під заставу майбутнього врожаю;

• міжнародна фінансова допомога та гранти: програми Світового банку, ЄБРР, ЄС (Ukraine Relief, Recovery and Reconstruction Plan); гуманітарна та технічна допомога FAO, WFP, USAID (насіння, добрива, обладнання); гранти на розмінування, відновлення меліорації, елеваторів;

• резервні та стабілізаційні фонди: державний інтервенційний фонд (закупівля врожаю для регулювання ринку); резервний фонд Кабінету Міністрів для надзвичайних витрат на продовольчу безпеку.

На місцевому рівні механізми реалізуються через бюджети ОТГ (локальні програми підтримки домогосподарств, ярмарки, комунальні підприємства).

Основні проблеми на сучасному етапі [5]:

- значне скорочення власних бюджетних ресурсів через війну;
- висока залежність від зовнішньої допомоги (понад 60–70 % фінансування окремих програм);
- затримки в розподілі та освоєнні коштів;
- недостатня адресність та ризики неефективного використання;
- відсутність довгострокового бюджетного планування для продовольчої безпеки (переважно річні програми).

Для підвищення ефективності пропонується [6]:

- виділити продовольчу безпеку як захищену статтю видатків з гарантованим мінімальним рівнем фінансування;
- створити окремий Фонд продовольчої стійкості (державно-приватний або міжнародний);
- повністю цифровізувати розподіл допомоги через Державний аграрний реєстр (прозорий, швидкий, адресний);
- розробити середньостроковий (3–5 років) фінансовий план реалізації Стратегії до 2027 року;
- посилити механізми співфінансування з громадами (субвенції + місцевий внесок);
- запровадити обов'язкову оцінку ефективності кожної бюджетної програми (ex-post аналіз, KPI);
- розширити партнерство з міжнародними фінансовими інституціями для довгострокових кредитів та грантів на відновлення.

Бюджетно-фінансове забезпечення залишається головним важелем реалізації політики продовольчої безпеки держави. В умовах війни воно демонструє адаптивність (компенсації, пільгові кредити, міжнародна допомога), але стикається з обмеженістю ресурсів та необхідністю максимальної ефективності. Перехід до більш системного, цифровізованого, середньострокового та ризикоорієнтованого підходу до бюджетного фінансування дозволить не лише пом'якшити поточні виклики, а й створити міцну фінансову основу для стійкої продовольчої системи України в післявоєнний період та на довгострокову перспективу. Подальші дослідження мають фокусуватися на оцінці ефективності бюджетних програм та оптимізації співвідношення внутрішнього фінансування та міжнародної допомоги.

Джерела

1. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684

2. Підтримка аграріїв у бюджеті-2026: відновлення виробництва, розмінування та розвиток фермерства. *Міністерство фінансів України*. 2025. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/pidtrimka_agrariiv_u_biudzheti-2026_vidnovlennia_virobnitstva_rozminuvannia_ta_rozvitok_fermerstva-5488
3. Фінансові механізми забезпечення продовольчої безпеки. *Дніпровський державний аграрно-економічний ун-т*. 2025. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21725/1/forum-2025-207-209.pdf
4. Державний бюджет України на 2025 рік: аналіз видатків на агропромисловий комплекс. *Аналітичний центр Асоціації фермерів та приватних землевласників України*. 2025. URL: https://afu.org.ua/analytics/byudzhet-2025-apk
5. Міжнародна фінансова допомога аграрному сектору України у 2024–2025 рр. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodna-finansova-dopomoga-agrarnomu-sektoru-ukrayini-u-2024-2025-rr
6. Бюджетне забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. *Економіка АПК*. 2025. № 2. URL: https://eapk.com.ua/en/article/read/byudzhetne-zabezpechennya-prodovolchoyi-bezpeky-v-umovah-voyennogo-stanu .

О. Л. ДОНЧЕНКО
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

А. А. ТЕЛЕНДІЙ
канд. наук з держ. упр., доцент кафедри ННІУЕБ

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Фінансові механізми мінімізації ризиків продовольчої безпеки є ключовим елементом публічного адміністрування, що дозволяють державі стабілізувати виробництво, забезпечити доступність продуктів та підвищити стійкість харчових систем до зовнішніх і внутрішніх шоків. В Україні, де продовольча безпека продовжує зазнавати тиску від війни (мінування земель, енергетичні атаки, дефіцит ресурсів, логістичні обмеження), фінансові інструменти набувають особливого значення для компенсації втрат, стимулювання виробництва та захисту вразливих груп населення [1].

Фінансові механізми розуміються як комплекс бюджетних, кредитних, субсидійних, гарантійних та резервних інструментів, що спрямовані на зниження ймовірності та наслідків ризиків продовольчої безпеки (виробничих, економічних, соціальних). Актуальність теми посилюється обмеженістю ресурсів у воєнний період та необхідністю ефективного їх використання для